

Forord

Snart er det stortingsvalg. Listekandidatene forbereder seg på å framføre sitt politiske budskap i møte med velgerne – deg og meg. De skal kappes om å vinne tilslutning til sitt parti og sitt kandidatur.

Valgkamp handler først og fremst om påvirkning. Stor innsats og entusiasme, kreative utspill og nøye planlagte budskap er partienes våpen i den harde kampen om velgerne. Aldri er man vitne til så mange paneldebatter, hører så mange velformulerte argumenter og får servert så mange politiske løfter som akkurat da. I løpet av noen hektiske høststuser skal du påvirkes slik at det "rette" valget gjøres når valgdagen kommer og stemmeseddelen skal legges i urnen.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) ønsker å snu på flisa. Vi ønsker at tillitsvalgte og ansatte i FFO og FFOs medlemsorganisasjoner bruker valgkampen til selv å påvirke – påvirke politikerne. Med utgangspunkt i vår egen situasjon, funksjonshemmedes hverdag, skal vi utfordre og provosere til debatt. Vi skal løfte fram de viktigste sakene våre og kreve klare svar fra de som ønsker å bli valgt til Stortinget.

Hensikten med dette heftet er å gjøre våre medlemsorganisasjoner, kommune-FFO og fylkes-FFO bedre rustet til å utfordre politikerne på viktige og aktuelle saker for mennesker med funksjonshemninger og kroniske sykdommer. Siden dette er et stortingsvalg har vi valgt å sette fokus på saker av mer nasjonal karakter. Det er viktig at de spørsmål vi reiser er saker som rikspolitikere faktisk har makt og myndighet til å gjøre noe med. Partienes kandidater må ikke få anledning til å slippe unna med svar som "Dette bestemmer kommunene".

Sakene i valgkamphettet er utformet kort og konsist – dette er bevisst. Vi ønsker fokus på konkrete og lett forståelige problemstillinger. Argumentene er bygd på utvalgte fakta. Det er vårt håp at dere lokalt ser nytten av et slikt hefte, enten som mal for spørsmål til politikerne i en debatt, som bakgrunnsstoff til et leserbrev eller som en idébank for egne utspill.

Bakerst i dette hefte finner du utkast til en pressemelding og en kronikk. Vi håper dere benytter disse lokalt som mal for å sette deres preg på medias dagsorden og dermed politikernes dagsorden i denne valgkampen. Erfaringer viser nemlig at gjennom oppslag i media er det lettere å få listekandidatenes oppmerksomhet på våre saker.

Valgkamp er mulighetenes tid for oss som driver interessepolitisk arbeid – aldri er politikerne så velvillig og imøtekommende som i forkant av et valg. Denne muligheten bør vi benytte. Men jobben slutter ikke med det. Når valget er over og politikerne har tatt sete skal vi påse at lovnadene blir fulgt opp – det er gjennom et slikt helhetlig arbeid at funksjonshemmedes hverdag steg for steg kan bedres.

Lykke til med valgkampen!

Oslo, 4. juni 2009

Liv Arum
Generalsekretær

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innholdsfortegnelse	2
Flere funksjonshemmede i arbeid	3
Samhandling i helsetjenesten	4
Habilitering og rehabilitering	5
Egenandeler	6
Tilgjengelighet	7
Tilrettelagt transport for funksjonshemmede (TT-ordningen)	8
Uføres friinntekt på 1 G	9
Elevs rettigheter i skolen	10
PP-tjenesten	11
Studiefinansiering	12
Hjelpemidler	13
Brukerstyrt personlig assistanse BPA	14
Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner lokalt	15
Hvordan skrive en kronikk?	16
Hvordan skrive pressemelding?	17

FFOs skriftserie nr. 06/09
ISSN 0801-8065
FFO-DOK: 09 – Rustet til valgkamp?
Trykk: FFO-trykk, Oslo mai 2009
1. opplag: 150 eks.

Flere funksjonshemmede i arbeid

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti gå inn for en strategi for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede slik at flere funksjonshemmede kommer i arbeid?

Funksjonshemmedes yrkesdeltakelse er vesentlig lavere enn befolkningens samlede deltakelse i arbeidslivet. Denne situasjonen har vært den samme over lengre tid. Til tross for lav ledighet i mesteparten av inneværende stortingsperiode, har ikke funksjonshemmedes deltakelse i arbeidslivet økt.

FFO mener at flere funksjonshemmede må få en mulighet til å jobbe – ikke nødvendigvis full tid, men deltid og kanskje også for noen, med støtte fra det offentlige i form av lønnstilskudd. Et annet alternativ for mange er å satse mer på etableringer av praksisplasser og traineeordninger i offentlig og privat sektor for å lette overgangen mellom utdanning og arbeid.

Skal vi greie å snu utviklinga, der 92.000 funksjonshemmede i fjor sa i følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) at de ønsker arbeid, trenger vi partier og stortingsrepresentanter som tør tenke nytt, som tørr ta i bruk sterkere virkemidler og som vil resultater.

Myndighetene og partene i arbeidslivet har siden 2001 gjennomført Intensjonsavtalen for et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen). Der er en av tre hovedmål at flere funksjonshemmede skal komme i arbeid. Dette ser imidlertid heller ikke ut til å ha hatt særlig effekt.

Overordnet strategi nødvendig

FFOs syn er at økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede er en utfordring som må møtes med ulike tiltak på tvers av nivåer og sektorer. Innsatsen må i tillegg være godt samordnet.

FFO har derfor i en årrekke krevd overfor Regjering og Storting at det må lanseres en egen strategi for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede, der innsatsen fra flere departementet og etater sees under ett og koordineres. Naturlige aktører i en slik strategi vil blant annet være Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, NAV og Likestillings- og diskrimineringsombudet.

En strategi for økt deltakelse i arbeidslivet blant funksjonshemmede bør inneholde virkningsfulle tiltak for å lette funksjonshemmedes overgang fra utdanning til arbeid, men selvsagt også tiltak som styrker fokus på arbeidsgiveres rekruttering av funksjonshemmede arbeidstakere. I tillegg bør en strategi inneholde tiltak for å gjøre det enklere for funksjonshemmede som alt er i jobb å bli stående i arbeidslivet lengst mulig.

Faktaboks: Funksjonshemmedes yrkesdeltakelse vs. befolkningen samlet

År	F.hemmede	Befolkningen
2000	47	77,4
2002	46,6	77
2003	42,5	75,4
2004	46,3	74,5
2005	44,3	74,0
2006	43,1	74,2
2007	45,3	75,8
2008	45,3	77,3

Kilde: Statistisk Sentralbyrå (SSB)

Samhandling i helsetjenesten

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti bidra til bedre samhandling i helsetjenesten og at helsetjenesten i kommunene blir betydelig styrket i årene framover?
- Vil du og ditt parti sikre at det også etableres lærings- og mestringssenter i kommunene?

Dårlig samhandling er en stor utfordring i norsk helsevesen. Dette fører til omfattende problemer for mange pasienter, særlig for de med behov for behandling og tjenester på tvers av ulike nivåer. Mange opplever at de ikke får det de har behov for fordi helsevesenet er så oppsplittet.

Arbeidet med bedre samhandling er den mest omfattende helsereformen i Norge i moderne tid, om den blir vedtatt. For å sikre at pasienter med behov for samhandling skal få det bedre skal lover endres og nye økonomiske virkemidler etableres.

Flere leger og mer forbygging

Samhandlingsreformen er også en kommunehelsereform. Helsetjenesten i kommunen skal styrkes i betydelig grad gjennom blant annet 2000 nye fastlegehjemler og reduksjon i antall pasienter på lista til maksimalt 1.500 pasienter. Dette vil kunne frigi tid til pasienter med behov for oppfølging, og det vil gi mer tid til offentlige legeoppgaver.

Forebygging av alvorlig sykdom vil bli en sentral del av samhandlingsreformen. Det er en kjensgjerning at forebygging av sykdom må få et mye større fokus i framtidens helsetjeneste enn det som har vært tilfelle fram til nå. Gjennom et bedre systematisk forebyggende arbeid vil en kunne hindre at mange utvikler alvorlig kronisk sykdom, og derigjennom redusere behovet for omfattende medisinsk behandling.

Læring- og mestringstilbud i kommunene

For å kunne få til en satsing på det forebyggende arbeidet må det bevilges mer penger til lokale tiltak gjennom å styrke helsetjenesten i kommunene. Et slikt viktig tiltak vil være å etablere lokale lærings- og mestringssentre i kommunene. Å lære å mestre livet med en kronisk sykdom og å forbygge at denne forverres, er et hovedfokus i disse sentrenes arbeid. I den forbindelse vil FFO vise til gode erfaringene med lærings- og mestringssenter på sykehus, men som dessverre i dag ikke når alle med et reelt behov for et lærings- og mestringstilbud.

Fastlegene vil være sentrale i en lokal forebyggingsstrategi i samarbeid med andre faggrupper og frivillige organisasjoner. Likemannsarbeid vil være et viktig element særlig når det gjelder sekundærforebygging og det å leve med en kronisk sykdom eller funksjonshemning.

Fakta om samhandling

- Stortingsmelding om samhandlingsreformen ble lagt fram i juni 2009
- Innebærer en sterkere satsing på helsetjenestene i kommunene
- Økt satsing på forebygging
- En betydelig økning i antallet fastlegehjemler

Habilitering og rehabilitering

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti sørge for at vi får en forpliktende økonomisk opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering?

Sterkere økonomisk satsning på habilitering og rehabilitering

FFO mener det er et stort behov for å styrke innsatsen innen habilitering og rehabilitering i neste stortingsperiode. I de siste års statsbudsjetter har den økonomiske satsingen vært minimal og det til tross for at en samlet Helse- og omsorgskomiteé i ulike innstillinger har uttalt at *"det skal sikres rehabilitering og opptrening til alle som trenger det."* Sist ble dette uttalt i Budsjett innstilling S.nr. 11 (2008-2009) der det stod:

"Komiteen mener alle som trenger det, skal sikres rehabilitering og opptrening. God rehabilitering og opptrening er av stor betydning for den enkelte pasient, samtidig som det vil gi solide gevinster for samfunnet gjennom å redusere behovet for nye sykehusopphold."

Mangel på økte bevilgninger til dette området gjør det umulig å sikre opptrening og rehabilitering til alle som trenger det. Derfor mener FFO, i likhet med Helse- og omsorgskomiteen, at habilitering og rehabilitering må bli det neste store satsingsområdet i helsesektoren.

For å hindre at *Nasjonal strategi for habilitering og rehabilitering* ikke blir noe annet enn en satsing i ord, ber derfor FFO om partienes støtte til forslaget om at det nå utarbeides og legges frem en forpliktende økonomisk opptrappingsplan. En forpliktende oppfølging av strategien må omfatte konkrete innsatser slik at man når målet om at alle som trenger det skal få habilitering og rehabilitering.

FFO ber også om partienes støtte til at det nå må utarbeides nasjonal og lokale handlingsplaner for habilitering og rehabilitering. Disse kan blant annet omfatte:

- kvalitet og fagutvikling på området
- økt satsing på forskning
- videreutvikling av brukermedvirkning
- et kraftig løft for å øke omfanget av rehabiliteringsinnsatsen

Kommunene har hatt en lovpålagt plikt til å tilby habilitering og rehabilitering siden 80-tallet. Nå 20 år senere, er det mange kommuner som fortsatt ikke oppfyller denne plikten. Dette bør også bekymre det nye Stortinget. FFO ønsker seg derfor en årlig rapportering av behov og kapasitet i den enkelte kommune.

Mer enn bare helse

Habilitering og rehabilitering handler om langt mer enn helsetjenester. Blant annet må det inkludere tiltak knyttet til oppvekst og familie, skole og utdanning, arbeid og tilrettelegging samt nødvendige tjenester og tiltak knyttet til egen bolig. FFO vil derfor at det i oppfølgingen av strategien utvikles planer som handler om langt mer enn helsetjenester.

Egenandeler

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti bidra til at egenandelene for mennesker med funksjonshemninger og kroniske sykdommer bygges ned i neste stortingsperiode og vil du og ditt parti bidra til at også kommunale egenandeler inngår i en helhetlig skjermingsordning for brukerne?

Høye egenandeler medvirker til sosiale helseforskjeller

Det er godt dokumentert at grupper som har de største behovene for helsetjenester også er de som har dårligst betalingsevne. I en rapport fra Nasjonalt Kunnskapscenter for helsetjenesten, som har undersøkt egenandeler på reseptbelagte legemidler, slås det fast at:

"egenandeler på reseptbelagte legemidler kan føre til redusert bruk av medisiner, men også til mulig uønskede konsekvenser for helsa for særlige sårbare grupper og økte utgifter for helsevesenet".

Cohrane Database of Systematic Reviews 2008

Erfaringer viser at mange med dårlig økonomi opplever at egenandeler er en betydelig belastning. Dette medfører at enkelte ser seg tvunget til å velge bort nødvendig behandling. En slik situasjon er uholdbar og FFO mener dette strider mot prinsippet om likeverdig tilgang til helsetjenester uavhengig av personlig økonomi. FFO mener at høye egenandeler bidrar til å sementere sosiale helseforskjeller i befolkningen, og må derfor motarbeides.

I en levekårsundersøkelse fra Statistisk Sentralbyrå i 2007 kom det fram at høye helseutgifter medvirket til at mange med nedsatt funksjonsevne har stram økonomi. Hele 40 % sa de vil ha problemer med å takle en uforutsett utgift på 10 000 kroner.

Stor variasjoner i kommunale egenandeler

Kommunale egenandeler må ses i en sammenheng med de øvrige egenandelene, fordi de utgjør i sum en betydelig utgift for mange brukere. I den forbindelse vil FFO vise til ECON sin rapport "Egenandeler på sosiale tjenester i kommunene", 2006-075, hvor det slås fast at bare 1 av 5 kommuner har satt et øvre tak på hvor mye den enkelte bruker må betale for sosiale tjenester. Dette omfatter tjenester som f. eks vask av klær, hjemmehjelp, ledsager-tjeneste, brukerstyrt personlig assistanse, trygghetsalarm og tekniske hjelpemidler.

Rapporten avdekker store ulikheter mellom kommunene som f. eks at den månedlige utgiften til egenandeler for sosiale tjenester varierer fra ca 300 kroner til 1200 kroner. I prinsippet burde egenandelsnivået være likt i alle kommuner. FFO mener at Stortinget må sikre en nasjonal skjermingsordning der kommunale egenandeler også inngår.

Fakta om egenandeler

Egenandelstak i 2009

Egenandelstak-1 kr. 1.780 kr
Egenandelstak-2 kr. 2.560 kr

Eks på egenandeler utenom frikortordningene:

Legemidler på hvit resept
Tannbehandling – med unntak for noen diagnoser
Kommunale egenandeler

Tilgjengelighet

FFO vil ha klart svar på:

- Hvor mye penger vil du og ditt parti bevilge i de neste årene for å gjøre Norge mer universelt utformet, og vil du/ditt parti bidra til å styrke dette arbeidet ved å etablere et tilgjengelighetsfond?

Dagens situasjon

Det er fortsatt langt igjen til vi har nådd målet om full deltakelse og likestilling for alle. Fysiske hindringer og manglende tilgjengelighet er en av årsakene til diskriminering av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven som trådte i kraft 1. januar 2009 og den nye handlingsplanen for universell utforming som kom i mai i år, "Norge tilgjengelig i 2025", skal bøte på dette. Målet om et universelt utformet Norge i 2025 er ambisiøst, men Regjeringen og de 16 departementene som står bak mener det er realistisk.

Selv om handlingsplanen setter en klar tidsfrist for universell utforming av viktige områder som bygg, uteområder, transport og IKT, følger det ingen forpliktende penger med gjennomføringen av planen. Dette er en klar svakhet.

Når det gjelder det som allerede eksisterer av fysisk miljø og omgivelser rundt oss, er utfordringene store. En nylig fremlagt rapport fra Riksrevisjonen¹ viser at de fleste offentlige bygg har store mangler når det gjelder universell utforming, det samme gjelder for uteområder og transportsektoren. For at alt dette skal kunne bli universelt utformet innen 2025 må arbeidet komme i gang fort, og det må avsettes midler i de årlige statsbudsjettene. For å målrette denne innsatsen ønsker FFO at det etableres et nasjonalt tilgjengelighetsfond som skal støtte arbeidet med å gjøre Norge universelt utformet innen 2025.

Manglende universell utforming = diskriminering

Fra 1. januar 2009 fikk personer med nedsatt funksjonsevne et bedre rettslig vern gjennom Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. I § 9 står det bl.a at:

"Offentlig og privat virksomhet rettet mot allmennheten har plikt til å sikre universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjon så langt det ikke medfører en uforholdsmessig byrde for virksomheten".

Behovet for bevilgninger til universell utforming er presserende fordi:

- Universelt utformede publikumsbygg koster mellom 14,3 og 23,4 mrd kroner
- Tilgjengelige togstasjoner vil koste 2,5 mrd kroner - universelt utformede mye mer
- 40 % av bygg- og anleggsforetakene kjenner ikke innholdet i universell utforming
- Universelt utformede holdeplasser langs stamvegnettet koster 15 mrd kroner
- Bare 35 % av norske busser har lavgolv
- Informasjon om reisen er utilgjengelig for mange
- Mange har problemer med å bruke automater og betalingssystemer
- Mange NAV-kontorer tilfredsstill ikke NAVs egne krav til universell utforming

¹ Dokument nr. 3:10 (2008-2009): Riksrevisjonens undersøkelse av adgang til samfunnslivet for personer med funksjonsnedsettelse.

Tilrettelagt transport for funksjonshemmede (TT-ordningen)

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti sørge for at Stortingets vedtak om at det skal utarbeides en nasjonal ordning som sikrer at kvalitet og kvantitet for TT-transport nå følges opp, og vil ditt parti sikre at en slik ordning dekker mennesker med nedsatt funksjonsevnes behov for reiser både til arbeid, skole og fritid?

Mangelfull og urettferdig TT-ordning – gjør noe med det!

Dagens TT-ordning dekker ikke funksjonshemmedes minimumsbehov for transport. I tillegg er det store kommunale og fylkeskommunale ulikheter i praktiseringen av ordningen². Dette fører til at svært mange ekskluderes fra å delta på linje med andre. Mange har store problemer med å gjøre nødvendige innkjøp, gå til lege, tannlege eller frisør, følge opp egne barn eller å delta i politisk eller frivillig arbeid. Mangel på et godt TT-tilbud gjør at mange opplever seg diskriminert i hverdagen. FFO mener derfor at stortingspolitikkerne nå må se til at Stortingets eget vedtak om å bedre på dette³ følges opp i neste stortingsperiode.

Regjeringen sier i budsjettproposisjonen for 2009 at den ikke vil følge opp vedtaket, og foreslår i stedet en forsøksordning med samordning av bestillingstransport og TT, med mål om å samle flere reiser. FFO tror det er mulig at flere innen dagens ordning kan reise sammen, blant annet den store gruppen eldre. Men FFO kan ikke se at dette er noen løsning for de som er helt avhengig av et individuelt tilrettelagt transporttilbud. Vi kan heller ikke se at dette på noen måte er i tråd med Stortingets vedtak om kvalitet og kvantitet i TT-ordningen.

FFO mener politikerne nå må ta ansvar for diskrimineringen og sikre en rettighetsbasert, nasjonal og statlig finansiert TT-ordning for mennesker med nedsatt funksjonsevne, som alternativ til kollektivtransport og privatbil, som gir brukerne mulighet til å leve et aktivt liv på linje med andre.

Transportordningen slik den er i dag:

- Sikrer ikke transport til arbeid, skole og fritid, og er derfor diskriminerende
- Innholdet er varierende fordi fylkeskommunene selv utarbeider regelverket
- Ytelsene pr bruker varierer fra 1.350 til 11.500 kroner årlig mellom fylkene
- I Sogn og Fjordane og Vestfold gir ytelsen mulighet for én drosjetur i måneden
- 41 % av synshemmede med TT kommer seg ikke på besøk til familie og venner
- 70 % av synshemmede med TT kan ikke delta i politisk arbeid, møter eller foreningsliv
- Kriteriene for å få arbeids- og utdanningsreiser er strenge, og gjelder ikke for trygdede

² Senest i rapporten "Transportordningen for funksjonshemmede – status 2008", Gisle Solvoll, Handelshøgskolen i Bodø, senter for Innovasjon og Bedriftsøkonomi (SIB-notat 1007/2008)

³ "Stortinget ber Regjeringen i løpet av 2004 utarbeide nasjonale retningslinjer for kvalitet og kvantitet for TT-transporten og foreslå en finansieringsordning som sikrer TT-transport i tråd med de nasjonale retningslinjene."
(Innst. S. nr. 259 (2002-2003) Vedtak XX)

Uføres friinntekt på 1 G

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti gå inn for at uføre fortsatt skal ha rett på en friinntekt på inntil 1 G dvs tjene inntil 72 881 kroner?

Et offentlig utvalg (Uførepensjonsutvalget) har tatt til orde for å betydelig redusere uføres mulighet til å ha en friinntekt på inntil ett grunnbeløp (G) ved siden av uførepensjonen. Et flertall i uførepensjonsutvalget foreslår å redusere uføres mulighet til å ha en friinntekt på inntil 1 G (72 881) til et toleransebeløp på 0,2 G, og med proporsjonal avkorting (prosentvis avkorting av ytelsen) av inntekt over dette nivået. Et mindretall i utvalget foreslår å redusere friinntekten til 0,5 G, også dette med proporsjonal avkorting ved høyere tilleggssinntekt.

Et eventuelt forslag fra Regjeringen om reduksjon i uføres friinntektsmuligheter vil dermed trolig et nyvalgt Storting måtte ta stilling til relativt raskt, siden den sittende Regjeringen har varslet at den vil legge frem et forslag til ny uførepensjonsordning høsten 2009.

Betydningen av uføres yrkesdeltakelse

Til tross for økende arbeidsledighet er det på det rene at det norske samfunnet vil ha behov for langt mer arbeidskraft i de kommende årene enn vi har i dag. Ikke minst i helse- og omsorgssektoren og skolesektoren vet vi at behovet for flere arbeidstakere vil være økende. Når noen ønsker å redusere uføres mulighet for å ha en friinntekt knyttet til arbeidslivsdeltakelse, er dette et forslag som vil kunne føre til mindre deltakelse i arbeidslivet. Slik FFO ser det er derfor tiltaket i strid med intensjonene i Arbeidslinja som ulike Storting har sluttet opp om.

Når vi i tillegg vet at uføre faktisk har en ganske betydelig deltakelse i arbeidslivet i dag, fremstår forslaget om å redusere muligheten uføre har til en friinntekt som lite fremtidsrettet. Vi trenger at flere uføre har en link til arbeidslivet – ikke færre. En slik innstramning vil også i praksis frata mange uføre lysten til å påta seg tillitsverv i ulike organisasjoner, som brukerrepresentanter og verv i det politiske liv.

Friinntektens betydning for uføres levekår

Uføre kommer betydelig dårligere ut på ulike levekårsindikatorer enn befolkningen forøvrig. Muligheten til å tjene inn til 1 G i tillegg til uførepensjonen man får utbetalt, er derfor svært viktig for uføres levekårssituasjon. En konsekvens av en innskrenking av friinntektsbeløpet vil derfor trolig bli at mange uføre i praksis får redusert sin årlige inntekt

23 prosent av uføre med en uføregrad på 100 prosent hadde i 2004 arbeidsinntekt ved siden av pensjonen.

Kilde: NOU 2007: 4 Ny uførestønning og ny alderspensjon til uføre

Elevers rettigheter i skolen

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti jobbe for at norske skoleeiere (kommunene) i større grad etterlever kravene i opplæringsloven og oppfyller lovens bestemmelser?

At skoleeiere ikke tar opplæringsloven på alvor, skaper skoletapere hver eneste dag. For tredje år på rad har nasjonalt tilsyn på utdanningsområdet avdekket omfattende mangler. Nasjonalt tilsyn 2008 avdekket at ni av ti kommuner ikke oppfyller elevenes rettigheter på sentrale områder. Tema for det felles nasjonale tilsynet var kravet til et forsvarlig system i kombinasjon med temaene tilpasset opplæring og spesialundervisning.

Typiske observasjoner var:

- Skoleeierne har ikke tilfredsstillende internkontrollsystemer. Rektorene ved skolene er i stor grad overlatt til seg selv, uten oppfølging fra skoleeier
- Enkeltvedtak om spesialundervisning og sakkyndige vurderinger var ikke tilstrekkelig klare og entydige, og mangler presisering av omfang, innhold og organisering
- Manglende enkeltvedtak for elever som har spesialundervisning og elever som ikke får tilrådning om spesialundervisning etter sakkyndig vurdering av PPT
- Uforholdsmessig lang tid fra henvisningen til PPT og frem til vedtak fattes.

Tilsynet avdekket at kommunale skoleeierne etter gjentatte nasjonale tilsyn på kravene til forsvarlig system etter opplæringslova § 13-10 i hovedsak ikke forholder seg til regelverket på dette området. 75 % av skoleeierne har **ikke** har et forsvarlig system. Det er svært betenkelig.

"Kort oppsummert er skoleeiers manglende oppfyllelse av lovpålagt plikter, herunder ivaretagelse av elevens rettigheter, på et kvalifisert uakseptabelt nivå".

Utdanningsdirektør i Utdanningsdirektoratet, Petter Skarheim.

Stor risiko for elever med særskilte opplæringsbehov

Det gjennomgående fraværet av fungerende systemer for intern kontroll representerer en markant risiko for at elevenes rettsikkerhet ikke blir ivare tatt og at elevene ikke får oppfylt sentrale rettigheter etter opplæringslovgivningen, med de negative konsekvenser for læringsutbyttet og skolemiljøet dette antas å ha.

FFO mener det er avgjørende at politikere og administrasjon i kommunene tar ansvar for å oppfylle sin plikt overfor elever med særskilte behov. Manglende ansvarstaking fører til dårlig læringsutbytte og manglende likeverd i opplæringen. Det er viktig at Kunnskapsdepartementet legger press på at dette er tiltak som må iverksettes umiddelbart. Vi kan ikke akseptere at skoleeieres mangelfulle respekt for lover og regler skaper skoletapere hver dag.

Faktaboks:

- 44 525 elever spesialundervisning i den norske grunnskolen (GSI)
- I det felles nasjonale tilsyn hadde hele 86,1 % av skoleeierne avvik
- Ca. 75 % har ikke forsvarlig system etter opplæringslovens § 13-10
- Ca. 53 % av skolene hadde avvik i forbindelse med utforming av enkeltvedtak om spesialundervisning
- Ca. 27 % av skolene hadde avvik knyttet til sakkyndig vurdering

PP-tjenesten

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti jobbe for å lovfeste saksbehandlingsfrister for utredning av elever med særskilte behov i opplæringsloven?

Lang ventetid for vurdering fra PP-tjenesten skaper flere skoletapere

En stadig tilbakevendende problemstilling er at det i mange kommuner er lange ventetider på å få en vurdering fra PP-tjenesten. Dette dokumenteres blant annet i FFOs Rettighetssenters rapport fra 2008 "Retten til spesialundervisning i praksis?".

Rapporten viser at enkelte elever venter helt opp til halvannet år på å få komme til en utredning, selv om dette heldigvis hører til sjeldenhetene. I en del saker som FFO kjenner til, har elevens behov for tiltak vært så akutt at skolen har sett seg nødt til å utestenge eleven fra undervisning frem til spesialundervisning eller andre tiltak er på plass.

Ingen hjemler i loven

Opplæringsloven inneholder ikke bestemte regler for hvor lenge en elev maksimalt skal vente på å bli utredet av PP-tjenesten. § 5-3 i opplæringsloven bestemmer at det skal foreligge en sakkyndig vurdering før kommunen eller fylkeskommune kan gjøre vedtak om spesialundervisning. § 5-6 bestemmer at fylke og kommune skal ha en PP-tjeneste. Heller ikke her er tidsbegrepet til stede.

Forvaltningslovens regler gjelder for de vedtak som fattes i medhold av opplæringsloven, herunder vedtak om spesialundervisning, jf § 15-1. Etter forvaltningslovens § 11 a, første ledd, skal forvaltningsorganet "forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold" og regelen i forvaltningsloven medfører således heller ingen absolutte frister. Det er heller ikke gitt bestemte retningslinjer for prioritering av elever som henvises til utredning, f.eks at elever med presserende behov for tiltak prioriteres, eller at det settes særskilte frister i slike saker.

Samme rett som pasienter

På samme måte som pasienter i dag har tidfestet rett til utredning og behandling i pasientrettighetsloven mener FFO at elever med særskilte behov bør ha tilsvarende tidfestet rett til utredning og tiltak hjemlet i Opplæringsloven.

Ny NRK-undersøkelse:

I en undersøkelse gjennomført av NRK fra mai i år svarer 6 av 10 PPT-kontor at barn og unge må forvente å stå på venteliste lengre enn tre måneder. I Vesterålen må skoleelever vente i minst ni måneder før de får hjelp.

197 PPT-kontor i landet er spurt i undersøkelsen og 107 har svart.

Et klart flertall viser også til en kraftig økning i antall saker de siste fire årene, uten at tallet på ansatte er økt tilsvarende.

Av de spurte viser 44 % til en stor økning i antall saker siden 2005. Kun 14 % sier saksmengden har vært stabil.

Studiefinansiering

FFO vil ha klart svar på:

- Vil ditt parti gå inn for å endre studiefinansieringsordningen, slik at den blir rettferdig, også for studenter med kronisk sykdom og funksjonshemninger?

Høyere utdanning en nøkkel til arbeidslivet

Det er solid dokumentert at det er en klar sammenheng mellom utdanningsnivå og sysselsetting. Jo høyere utdanning, desto større sannsynlighet for arbeid. For funksjonshemmede viser utdanningseffekten seg å være enda større. I dag har funksjonshemmet ungdom valget mellom en fulltidsutdannelse i Lånekassen og som yrkesrettet attføring gjennom NAV. Ingen av disse ordningene er tilpasset for ungdom med funksjonshemninger.

Yrkesrettet attføring er begrenset fordi den bl.a. bare unntaksvis gis til ungdom under 26, har en maksimumsgrense på studielengde (3 år) og en har ikke mulighet til å ta med seg ordningen til utlandet.

Lånekassens stønad i dag er avhengig av studieprogresjon. Samtidig dekker ikke dagens studiefinansiering opp for de merutgiftene funksjonshemmede studenter måtte ha. Funksjonshemmede studenter i deltidsstudier vil også få mer lån for samme utdanningsnivå enn de som fullfører på normalt tid.

Et minstekrav bør være at funksjonshemmede som på grunn av sin funksjonsnedsettelse bruker lengre tid på studiene, ikke straffes for dette økonomisk, slik dagens regelverk innebærer. FFO mener at det må etableres gode og smidige ordninger som innebærer at funksjonshemmede studenter reelt kan velge å ta opp ordinære studielån i stedet for å ta høyere utdanning som yrkesrettet attføring.

FFO mener dagens regelverk om utdanningsstøtte ikke i tilstrekkelig grad tar hensyn til studenter med funksjonshemning og kronisk sykdom. Dette har også Stortinget sluttet seg til, jf anmodningsvedtak nr. 302 i St.meld. nr. 4 (2004-2005) Om anmodnings- og utredningsvedtak i stortingsperioden 2003-2004: *"Stortinget ber Regjeringa sikre at finansieringsordningene ikke påfører studenter ekstra utgifter som er knytta til nedsatt funksjonsevne."*

Studiestøtte 12 måneder i året

For at for studenter med funksjonshemninger og kroniske sykdommer skal bli likestilt andre, må studiefinansieringsordningen organiseres slik at det gis:

1. studiestøtte 12 måneder i året for funksjonshemmede studenter for å kompensere både for behov for ekstra tid og vanskeligheter med å få seg sommerjobb
2. tilleggsstipend for funksjonshemmede studenter som kompensasjon for manglende mulighet for arbeid ved siden av studiene
3. mulighet for lavere studieprogresjon uten å få høyere lån enn andre studenter

Faktaboks

- Statistisk sett utgjør funksjonshemmede som ønsker utdanning 1,3 % av alle i aldersgruppen 17-35 år
- Det er anslagsvis 3000 studenter i Norge som har behov for en mer rettferdig studiefinansiering
- Danmark og Sverige har ordninger tilpasset funksjonshemmede
- Sysselsettingsgraden for funksjonshemmede øker 50 % med høyere utdanning

Hjelpemidler

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti imøtekomme funksjonshemmedes krav om å oppheve Folketrygdens aldersgrense på 26 år for støtte til kjøp av utstyr til trening, stimulering og aktivisering slik at alle funksjonshemmede som ønsker det kan utøve fysisk aktivitet?

Funksjonshemmede trenger politikere og partier som vil føre en politikk som kan fjerne barrieren for deltakelse og utøvelse av fysisk aktivitet for de som er over 26 år. Det er nemlig slik at Folketrygden kun gir støtte til anskaffelse av spesialtilpassede hjelpemiddel opp til 26 år. I tillegg til den forskjellsbehandling dette innebærer, går også samfunnet glipp av de forebyggende og rehabiliterende effekter økt fysisk aktivitet blant personer med funksjonshemning kan ha. Dette kan vi ikke akseptere.

Hva vet vi?

De overordnede politiske målsetningene på fritidsområdet i Norge følger "FNs standardregler for like muligheter for mennesker med funksjonshemning". Reglene pålegger Staten ansvaret for å iverksette tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får like muligheter til fritids- og idrettsaktiviteter.

Dokumentasjonssenteret har lagt frem flere rapporter om samfunnsutviklingen for personer med funksjonshemning. Rapportene viser at det er langt igjen før man har nådd målet om full deltakelse for alle på kultur- og fritidsområdet og deltakelsen blant funksjonshemmede er gjennomgående lavere enn for andre grupper. Vi vet at utformingen av tilbud og fysiske omgivelser skaper funksjonshemmende barrierer. Det er her disse hjelpemidlene kommer inn. I tillegg til den forebyggende og rehabiliterende effekten fysisk aktivitet har, skal man ikke undervurdere viktigheten av å delta i aktiviteter sammen med andre - inngå i et sosialt fellesskap.

Konsekvensen av dagens ordning

Dagens ordning skaper et A-lag og B-lag. A-laget er de personene over 26 år som har god økonomi og som har muligheten til å betale det hjelpemiddelet de trenger for å drive med den fritidsaktiviteten de ønsker. Verre er det for de som ikke har de samme økonomiske forutsetningene. Eksempelvis kan dette være problematisk for trafikkskadde Ole som er 27 år og uføretrygdet. Han har et særlig behov for aktivitet for å trene seg opp igjen, og ønsker seg tilbake til det samme aktive skilmiljøet som før. Problemet er at hjelpemidlet er for dyrt i forhold til hans økonomi. Ole er ikke alene. Denne lovfestede urettferdigheten med aldersgrense bør politikerne fjerne.

Beregninger foretatt i forslag til Statsbudsjettet 2006 viste at en oppheving av aldersgrensen ville ha en kostnad på mellom 120-180 mill kroner.

Flere står bak kravet!

FFO har inngått et samarbeid med Frifo (Friluftslivets fellesorganisasjon), NIF (Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité) og Unge funksjonshemmede å tatt et initiativ overfor Regjering og Storting med anmodning om at aldersgrensen oppheves. Vi håper at partiene støtter oss i dette kravet.

Brukerstyrt personlig assistanse BPA

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti gi mennesker med behov for assistanse i dagliglivet rett til å velge brukerstyrt personlig assistent (BPA) i stedet for kommunale hjemmetjenester?

Brukerstyrt personlig assistanse gir personer som trenger assistanse i hverdagen kontroll over eget liv. Med BPA kan en selv bestemme hvem som skal være assistent, hva assistenten skal gjøre og hvor og når assistansen skal gis. Alternativet er en kommunal hjemmetjeneste som ofte er lite fleksibel, som stadige bytter omsorgspersoner og som i mange tilfelle ikke evner å legge den enkeltes ønsker og behov til grunn for utforming av tjenestetilbudet.

Vi venter og venter

Allerede i 2004 ba Stortinget Regjeringen legge fram forslag som kunne føre til økt bruk av brukerstyrte personlige assistenter. I Soria Moria erklæringen heter det at Regjeringen vil "foreta forbedringer i ordningen med brukerstyrt personlig assistanse". I 2007 la Regjeringen fram høringsnotatet "Forslag til sterkere rettighetsfesting av ordningen med brukerstyrt personlig assistanse (BPA)." Alle partier på Stortinget ønsker økt bruk av BPA.

Hvorfor har Regjeringen ennå ikke lagt fram et konkret lovforslag? I Sverige har BPA vært en rettighet i 15 år. Nå tyder mye på at Regjeringen vil utsette det hele til 2010 eller 2011. På regjeringshold vises det til arbeidet med samhandlingsreformen og ny felles lov om helse- og sosialtjenesten i kommunene. Det er bare en unnskyldning, ingen forklaring.

Svake rettigheter

Retten til selv å velge BPA handler ikke om retten til nødvendige velferdstjenester, men om retten til selv å bestemme hvordan og av hvem assistansen skal ytes. I dag har kommunene plikt til å ha et tilbud om BPA. Men tjenestemottakere har ikke rett til å få BPA. Fremdeles er det over 100 kommuner som ikke tilbyr BPA, og mange kommuner vegrer seg fra å etterkomme ønsker om BPA fra nye brukere.

Assistentenes arbeidsforhold, opplæring og ansettelse

En god BPA ordning krever gode arbeidsbetingelser. Det sikrer stabilitet og legger grunnlag for kvalitet i hverdagen. Opplæring av arbeidsleder og assistenter er derfor helt avgjørende. Enda viktigere er det at en selv får lov til ansette egne assistenter. Utviklingshemmede og andre som ikke alene kan påta seg arbeidslederrollen må få bistand til dette.

Fakta om brukerstyrt personlig assistanse

- Mellom 2000 og 2500 mennesker har brukerstyrt personlig assistent
- Over 900 arbeidsledere er tilknyttet ULOBA som er et andelslag eid av mennesker med assistansebehov og har over 5 000 ansatte som utgjør ca 850 årsverk
- Langt over 10 000 personer jobber som personlig assistent i ulike ordninger
- I ca 100 kommuner er det ingen som har BPA
- Personer med BPA-ordning er selv arbeidsledere for sine assistenter og er derfor også ansvarlig for at det utvikles et godt arbeidsmiljø
- Brukerstyrt personlig assistanse kan også benyttes av personer som ikke selv kan påta seg arbeidslederansvaret. De kan, i samarbeid med foresatt eller hjelpeverge utpeke hvem som skal ha arbeidslederoppgaven

Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner lokalt

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti gå inn for å styrke brukermedvirkningen og funksjonshemmedes deltakelse lokalt ved at det etableres en nasjonal tilskuddsordning for funksjonshemmedes organisasjoner med dette som siktemål?

Dårligere rammevilkår og nye utfordringer lokalt

De økonomiske rammevilkårene for funksjonshemmedes organisasjoner lokalt er jevnt dårlige. Trang kommuneøkonomi og bortfall av spilleinntekter har gjort situasjonen enda vanskeligere.

Samtidig som de økonomiske rammevilkårene svekkes for funksjonshemmedes organisasjoner, blir utfordringene større ved at flere beslutninger som skal tas lokalt. Dette er store, nye og viktige utfordringer gjennom lovfesting av kommunale råd for funksjonshemmede (fra inneværende kommunevalgperiode) og brukermedvirkning i NAV. Dette er arenaer som for funksjonshemmedes organisasjoner er viktig for å bidra til å bedre livssituasjonen. For å få gode brukerrepresentanter er det helt nødvendig å ha aktive interesseorganisasjoner lokalt.

Satsing lokalt på andre deler av frivilligheten

Det er gjort flere positive grep de siste årene for å styrke lokal frivillighet ved etablering av sentrale ordninger for å stimulere lokal aktivitet. De tilskuddene kultur, idrett, barn og unge har fått gjennom ordningen FRIFOND samt egne ordninger for idrett og fysisk aktivitet for barn og ungdom, har vært viktige bidrag for mange grupper. Dessverre er det lite av denne innsatsen som har kommet funksjonshemmedes organisasjoner til gode.

Den nye grasrotandelen i Norsk Tipping sine spill, som ble innført fra 1. mars 2009, vil også være et viktig bidrag for mange. Heller ikke her er det funksjonshemmedes organisasjoner som er vinnerne.

FFO er nå opptatt av at det etableres sentrale ordninger som er mer målrettet i forhold til funksjonshemmedes organisasjoners behov.

FRIFOND-ordningen, som er en støtteordning lokal aktivitet knyttet til barn, unge og kultur, har for 2009 en økonomisk ramme som er anslått til 160 mill kroner. Midlene kommer delvis som bevilgning over statsbudsjettet og delvis fra overskuddet fra Norsk Tipping.

I den nye **grasrotordningen til Norsk Tipping**, som ble innført fra 1. mars 2009, er det beregnet at 500 mill skal tilfalle lokale formål i løpet av året. En foreløpig oversikt viser at ca 70 % så langt har gått til idrettsformål og 8 % til kultur og kunst. Så er det mange grupper de resterende prosentene fordeler seg på. Så langt ser det ut som at det er ca 2,5 % som går til organisasjoner lokalt av mennesker med funksjonshemming og kronisk sykdom.

Hvordan skrive en kronikk?

Her er et eksempel på en kronikk som kan sendes til en avis. Kronikken kan brukes som mal for hvordan man skal skrive leserinnlegg eller kronikker på saker som dette valgkamphefte omhandler.

TØR DU TENKE NYTT – og vil du resultater? - FFO utfordrer årets stortingskandidater

FFO trenger politikere og partier som vil føre en politikk som kan hjelpe oss å sprengte opp de godt polstra dørene inn til norsk arbeidsliv, stengte dører som funksjonshemmede møter hver dag når de banker på i jakten på et arbeid. Dette er ofte unge, idérike og motiverte funksjonshemma som ønsker en lønnsinntekt framfor trygd, men der ønske ikke blir oppfylt bare fordi de man svaksynt eller blind, hørselshemma eller døv, sitter i rullestol eller er hardt rammet av diabetes eller andre kroniske sykdommer.

De aller fleste unge funksjonshemma vet at det er nemlig ikke noe særlig fett å leve på trygd. En mager pensjon som ung og ufør gir ikke noe rom for å virkeliggjøre de ønskene eller drømmene man har som 25 åring. Jakten på det gode liv begynner ikke med jakten på en uføretrygd - slik enkelte vil ha det til. For mange unge stopper nemlig mye av jakten på de mulighetene livet kan by på den dagen du av samfunnet blir parkert med en uføretrygd, med beskjed om at du har ingen muligheter i arbeidslivet, vi har ikke bruk for deg – dette trenger vi politikere til å hjelpe oss med og endre.

Vi trenger også politikere for å hjelpe oss i og ansvarliggjøre arbeidsgivere, private som offentlige, til å gi de arbeidstakere som rammes av en sykdom, blir funksjonshemma midtveis i livet, en sjanse - en sjanse til å bli værende, en sjanse til å bruke den arbeidsevnen man har, redusert helse til tross. Norske arbeidsplasser må i større grad tilrettlegges, bli mer fleksible, om arbeidslinja nå etter snart 20 år skal bli noe mer en bare ord.

Holdingene i arbeidslivet må endres om det skal bli plass til Berit på 48 som har fått en progreerende revmatisk diagnose, Svein som måtte amputere foten etter mange år med diabetes eller Kjell så vidt passert 50 med sitt andre hjerteinfarkt. De må også få en mulighet om vi faktisk mener at arbeidslinja er bedre en trygdelinja. De må få en mulighet til å jobbe – ikke nødvendigvis full tid, men deltid og kanskje også for noen, med støtte fra det offentlige i form av lønnstilskudd. Et annet alternativ for mange er å satse mer på etableringer av praksisplasser og traineeordninger i offentlig og privat sektor for å lette overgangen mellom utdanning og arbeid.

Skal vi greie å snu utviklinga, der 92.000 funksjonshemmede i fjor sa i følge Statistisk Sentralbyrå (SSB) at de ønsker arbeid, trenger vi partier og stortingsrepresentanter som tørr tenke nytt, som tørr ta i bruk sterkere virkemidler og som vil resultater.

Navn og tittel
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)

Hvordan skrive pressemelding?

Her er eksempel på en pressemelding som tar utgangspunkt i en av de valgkampsakene som står omtalt i dette heftet. Pressemeldingen er fiktiv – den er ikke sendt, men illustrerer hvordan en pressemelding kan settes opp.

PRESSEMELDING

Oslo, 4. juni 2009

Sperrefrist:

92 000 FUNKSJONSHEMMEDE ØNSKER ARBEID! - FFO krever en egen strategi på tvers av ulike sektorer.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at hele 92.000 funksjonshemmede sier at de ønsker arbeid. Dette er en fordobling sammenlignet med samme tidspunkt i 2007. Den aktuelle situasjonen i finansmarkedene med stigende ledighet vil kunne komme til å forsterke denne utviklingen.

- Vi trenger politikere som tørr å tenke nytt, som vil resultater på dette området. Derfor utfordrer vi nå partiene til å støtte vårt forslag om en egen strategi for å skaffe flere funksjonshemmede arbeid, sier Margaret Sandøy Ramberg, leder i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)

Funksjonshemmedes yrkesdeltakelse er vesentlig lavere enn befolkningens samlede deltakelse i arbeidslivet. Denne situasjonen har vært den samme over lengre tid. Myndighetene og partene i arbeidslivet har siden 2001 gjennomført Intensjonsavtalen for et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen), der en av de tre hovedmålsetningene er flere funksjonshemmede i jobb. Dette ser imidlertid heller ikke ut til å ha hatt særlig effekt. - Mange års innsats for å få flere funksjonshemmede i arbeid har gitt magre resultat. Det er derfor FFO nå ber politikerne gå innfor en egen forpliktene sysselsettingsstrategi på tvers av ulike sektorer og med virkemidler som faktisk virker, sier Ramberg.

FFO har derfor i en årrekke krevd overfor Regjeringen og Stortinget at det må lanseres en egen strategi for økt yrkesdeltakelse blant funksjonshemmede, der innsatsen fra flere departementet og etater sees under ett og koordineres. Naturlige aktører i en slik strategi vil blant annet være Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Næringsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, NAV og Likestillings- og diskrimineringsombudet.

Innhold i en strategi

En strategi for økt deltakelse i arbeidslivet blant funksjonshemmede bør inneholde virkningsfulle tiltak for å lette funksjonshemmedes overgang fra utdanning til arbeid, men selvsagt også tiltak som styrker fokus på arbeidsgiveres rekruttering av funksjonshemmede arbeidstakere. I tillegg bør en strategi inneholde tiltak for å gjøre det enklere for funksjonshemmede som alt er i jobb å bli stående i arbeidslivet lengst mulig.

For mer informasjon: Jarl Ovesen 22799129a 90982984m